

MEDALII DIN PATRIMONIUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE A MOLDOVEI DEDICATE EVENIMENTULUI MARIJ UNIRI

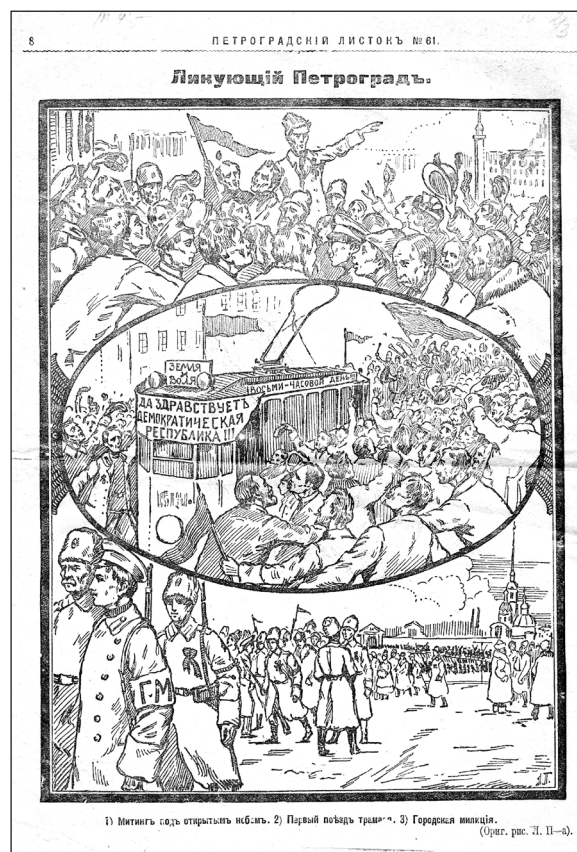
Vera Serjant

Cuvinte-cheie: Marea Unire, comemorare, medalie, colecție, muzeu.

Medalia, ca și moneda, constituie un prețios izvor istoric ce transmite contemporanilor și urmașilor lor diverse momente ceremoniale privind aniversarea, comemorarea sau marcarea unor evenimente sau aniversări, imagini din trecut, chipurile unor personalități politice, culturale, artistice. Muzeul Național de Istorie a Moldovei deține o bogată colecție medalistică ce s-a constituit prin donații și achiziții. Colecție care se completează permanent. În acest articol vom prezenta câteva medalii emise de-a lungul vremii în amintirea evenimentului Marii Uniri. Prin acest material încercăm să trecem în revistă modul cum a fost receptat de către români cel mai mare eveniment politic din istoria națională.

1917 – anul premergător Marii Uniri a fost crucial atât pentru poporul Basarabiei, cât și pentru alte popoare din Imperiul Rus în rândul cărora s-a întetăit lupta pentru afirmarea identității naționale și pentru propria organizare în state naționale în baza principiului autodeterminării. În februarie 1917, în Rusia este lichidată monarhia și instaurat un regim democrat condus de Guvernul Provizoriu în frunte cu A. Kerenski. În perioada scurtă a aflării la putere a Guvernului Provizoriu s-a bătut un număr mare de diferite medalii și jetoane, deși Guvernul n-a avut nici o atribuție la emiterea lor. Emiterea s-a făcut din inițiativa unor persoane particulare, iar executarea lor se desfășura în atelierelor particulare. Ele nu se distingeau prin calitate artistică înaltă de confecționare. Se emiteau în tiraje mari. Cetățenii purtau aceste artefacte revoluționare pentru a însemna apartenența sau susținerea evenimentelor ce se petreceau în țară. Ele se vindeau liber, la un preț mic, se împărțeau la adunări, mitinguri. Se purtau la piept cu o panglică roșie. Sunt cunoscute mai mult de 100 tipuri de jetoane emise în anii 1917-1918. Atmosfera revoluționară din orașul Petrograd a fost

bine reflectată în ziarul *Petrogradskii Listok*. Un ziar de format mic, editat între anii 1864-1918, apariția căruia a fost sistată de bolșevici. Ziar destinat vieții orășanești (Шмарун, 2016). Un desen publicat în nr. 18 din 12 martie 1917¹ al ziarului *Petrogradskii Listok* redă întocmai evenimentele ce se petreceau în Petrograd după revoluția din februarie 1917 (fig. 1).

1. Desenul „Petrogradul exaltat”, publicat în ziarul „Petrogradskii Listok”, nr. 18 din 12 martie 1917.

¹ FB-6469.

2. Medalia cu toartă *Svoboda. Velikomu osvoboжденomu narodu 27 фев. 1917* (Libertate. Marelui popor eliberat 27 februarie 1917).

Muzeul Național de Istorie a Moldovei deține o colecție de medalii și jetoane din această perioadă. Ele sunt dedicate spiritului revoluționar care domina societatea rusă. Pe majoritatea din ele este reprezentată o femeie cu un drapel în mână, simbolizând Rusia eliberată. Ideea libertății și egalității străbate ca un fir roșu pe toate imaginile acestor piese. Pe unele din ele erau reprezentate portretele unor personalități politice și ale unor scriitori cu viziuni progresiste: A. Kerenski, Breșko-Breșkovskaia, Tolstoi ș.a. Toate jetoanele sunt însoțite de lozinci revoluționare sau citate din poezii revoluționare.

Dintre aceste piese remarcăm doar una pentru a evoca anul 1917 ca an premergător Marii Uniri. Este vorba de medalia cu toartă *Svoboda. Velikomu osvoboжденomu narodu 27 фев. 1917* (Libertate. Marelui popor eliberat 27 februarie 1917)², executată în atelierul lui D. Kučkin din Moscova (fig. 2). Confectionată din aliaj de cupru, diametrul mare – 32,7 mm, diametrul mic – 25,8 mm, greutatea – 5,60 g. Aversul reprezintă răsăritul de soare, simbolizând un început nou, înconjurat de o cunună din crenguțe de laur și de palmier, legate cu o panglică în partea de jos. Sub soare inscripția: *Svoboda/Libertate*. Revers: pe tot câmpul inscripția: *Velikomu osvoboжденomu narodu/Marelui popor eliberat*. În partea de jos, o floare cu cinci petale, din ambele părți ale ei inscripția: *27 фев. 1917/27 februarie 1917*. Mai jos este indicat atelierul și orașul unde a fost executată.

România întregită s-a realizat într-un context istoric deosebit prin trei momente succesive: Unirea Basarabiei, a Bucovinei (28 noiembrie 1918)

și a Transilvaniei (1 decembrie 1918). Actul Unirii Basarabiei cu România s-a săvârșit la 27 martie 1918 (9 aprilie stil nou). Acest act a pus capăt unei mari nedreptăți istorice săvârșite în 1812, anul cotropirii Basarabiei de către Rusia țaristă. Basarabia a fost prima dintre toate provinciile românești aflate sub dominație străină, care s-a unit cu România, deschizând astfel marele act al reîntregirii cu Țara Mamă și celorlalte provincii românești. Medaliile evocate în acest articol au drept tematică două evenimente: Unirea Basarabiei și a Transilvaniei. Cu regret, MNIM nu deține medalii consacrate Unirii Bucovinei.

Cea mai veche medalie dedicată evenimentului Unirii Basarabiei cu Țara Mamă din patrimoniul MNIM este medalia comemorativă cu toartă: *Șase ani de la Unirea Basarabiei 27 martie 1918 - 9 aprilie 1924*³. Achiziționată conform actului 759 din 1989 de la Victor Micuș din orașul Chișinău. Confectionată din aluminiu (AL), diametrul – 30 mm. O astfel de medalie se găsește și în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României din București (Oberländer-Târnoveanu, Pârvan 2003). Medalia a fost executată într-un atelier din Chișinău. Pentru moment nu cunoaștem în care atelier din Chișinău a fost executată această medalie. Nu cunoaștem nici autorul ei. Cel mai probabil că această medalie a fost emisă cu ocazia serbărilor ce urmau să se desfășoare în Chișinău la 9 aprilie 1924. Presupunem că este o medalie populară. Aceste medalii erau destul de numeroase, dar mai puțin cunoscute, bătute de către asociații, organizații obștești, primării cu diverse prilejuri. La 9 aprilie 1924 la Chișinău s-a organizat o mare întrunire publică la care a participat o lume imensă, mai bine de 100.000 oameni (VR 1924, nr. 31). La sărbătoarea Unirii Basarabiei cu Țara Mamă, România, de la Chișinău, din 9 aprilie 1924, au participat membrii Guvernului în frunte cu prim-ministrul Ionel Brătianu, membrii Sinodului și parlamentari, foști membri ai Sfatului Țării, primarii tuturor comunelor rurale și urbane și delegați din partea etniilor minoritare (Cojocaru 2016). La toate manifestările din oraș (Tedeumul de la Mitropolie; ședința festivă din palatul unde Sfatul Țării a votat istorica Declarație de Unire; defilarea în fața catedralei a trupelor în frunte cu orchestra militară și a instituțiilor de învățământ primare și secundare din oraș, a diverselor societăți culturale, a cortegiului etnogra-

² FB-1305.

³ FB-16417.

fic, reprezentând diverse colțuri ale Basarabiei, a le cortegiului istoric și ale carelor alegorice; banchetul de la Teatrul Național, oferit de primăria orașului în frunte cu primarul Vasile Bârcă; masa de la sediul Zemstvei Chișinău, oferită de președintele Dumbravă la care au participat sute de țărani frunțași și primari sosiți la adunare) s-a simțit vădit că Basarabia era și trebuia să rămână românească. Un ziar din Oradea Mare scria în acest context: „Basarabia e a noastră azi când face corp comun cu țara românească, precum a noastră a fost și atunci când era vremelnic sub stăpânirea țarismului și a fost și este a noastră fiindcă este trup din trupul nostru și suflet din sufletul nostru. Așa fiind, nu pretențiunile absurde ale sovietelor și nici abilițiile de dominare țaristă ale troțkismului ne pot discuta legalitatea încorporării acestei provincii la patria mamă. Basarabia e a noastră și va fi a noastră atâta timp cât va trăi poporul român. Aniversarea zilei de azi este o puternică afirmare a acestui fapt” (VR 1924, nr. 31). Cu acest prilej au mai avut întruniri și în alte orașe ale Basarabiei. Șase ani nu este considerată o dată rotundă pentru aniversări de amploare și pentru emitere de medalii. De obicei, se serbează un număr rotund de ani de la eveniment. Eșecul tratativelor româno-sovietice de la Viena din 27 martie - 2 aprilie 1924 a influențat cu siguranță organizarea întrunirii publice de la Chișinău de o așa amploare. Faptul că Rusia Sovietică a cerut organizarea unui plebiscit în problema recunoașterii actului Unirii Basarabiei la România a trezit nemulțumiri în rândul societății basarabene. Adunarea din 9 aprilie 1924 de la Chișinău a votat o moțiune de protestare contra pretențiunii ilegale a Sovietelor (VR 1924, nr. 31).

Este sugestivă în acest sens și imaginea suveranilor întregirii României: Regele Ferdinand și Regina Maria, reprezentați pe aversul acestei medalii. Efigia regală, în profil spre stânga, are deasupra o coroană regală. Ea este încadrată între două ramuri de măslin. Reversul, pe centru, are o reprezentare grafică a unei străngeri de mâini. Pe circumferință, legenda: *În amintirea aniversării a șasea de la Unirea Basarabiei 27 mar. 1918 - 9 apr. 1924* (fig. 3).

Domnia Regelui Ferdinand I a fost marcată de două evenimente majore din istoria țării: Primul Război Mondial și Marea Unire. Ferdinand s-a încoronat în 1922 ca primul Rege al României Mari. Personalităților Regelui Ferdinand și Reginei Maria le-au fost consacrate numeroase creații meda-

3. Medalia comemorativă cu toartă *Șase ani de la Unirea Basarabiei 27 martie 1918 - 9 aprilie 1924*.

listice. Colecția de medalistică a MNIM include și câteva medalii dedicate suveranilor: medalia comemorativă *Ferdinand - Regele României și Maria - Regina, în amintirea încoronării de la Alba Iulia 15 octombrie 1922*⁴, medalia comemorativă cu toartă *În amintirea încoronării suveranilor României Mari de la Alba Iulia, 1922*⁵ și medalia comemorativă cu toartă *Ferdinand I - Rege al românilor, în amintirea încoronării*⁶.

Primul deceniu de la Marea Unire a fost sărbătorit cu fast în toată țara. Cu acest prilej s-au bătut și două piese medalistice comemorative: Medalia *Ferdinand I Întregitorul* și medalia *Unirea 1918-1928* (fig. 4) sau cum mai este numită în ultimul timp medalie *Unirea-Regina Maria* (Hanganu 2003). Această medalie a fost emisă cu prilejul aniversării a zece ani de la Unirea Transilvaniei cu România. Autor: Pierre-Victor Dautell. Atelier: Paris. Material: metal (AE), diametrul mare – 35 mm, diametrul mic – 31 mm. Muzeul Național de Istorie a Moldovei deține un exemplar al acestei medalii⁷, achiziționată de la Vladimir Iamandi din orașul Chișinău, conform actului 74 din 1997. Această medalie a avut, probabil, un tiraj mare, este întâlnită și în magazinele de anticariat de pe internet, nemaivorbind de colecțiile muzeale (Oberländer-Târnoveanu, Pârvan 2003).

Trăsăturile Reginei Maria sunt evidente în chipul femeii reprezentat pe medalie. Pentru prima dată această medalie a fost publicată de Elena C. Moșil în *Buletinul Societății Numizmatice din România*, nr. 24 din 1929. Ea, însă, n-a recunoscut

⁴ FB-12459-26.

⁵ FB-12459-18.

⁶ FB-12459-2.

⁷ FB-23365.

4. Medalia comemorativă unifacies, cu toartă *Unirea 1918-1928*.

5. Medalia comemorativă *75 de ani de la Unirea Basarabiei cu Țara Mamă, România 1918-1993*.

6. Medalia comemorativă *75 de ani de la Marea Unire 1918-1993 1 decembrie Alba Iulia*.

efigia regală, văzând în chipul reprezentat un cap de femeie, simbolizând alegoric România. Efigia de pe medalia *Unirea*, este în mod categoric un portret al Reginei Maria, ușor de identificat după fotografiile și medalistica vremii, chipul reginei simbolizând evenimentul istoric aniversat (Hanganu 2001). Medalia comemorativă unifacies, cu toartă *Unirea 1918-1928*, a fost emisă în variantă de bronz și chiar de aur. Ea se descrie astfel: Marginal, la stânga, în arc de cerc, legenda *1918*Unirea*1928*. Regina Maria în profil spre stânga, purtând diademă, frunze de laur și văl. În partea

stângă, în prim-plan, șapte turnuri așezate 4 și 3 (simbolizând Transilvania) deasupra unui pod de piatră (simbolizând Banatul). În fundal, soarele răsărind de după culmi muntoase. În spatele efigiei regale, spice de grâu.

De-a lungul timpului în colecția medalistică a muzeului au mai intrat și alte medalii, dedicate evenimentului Marii Uniri. În amintirea evenimentului a fost emisă și medalia *75 de ani de la Unirea Basarabiei cu Țara Mamă, România 1918-1993*⁸. Transmisă în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a Moldovei în anul 1994 conform actului 73 sub formă de donație din partea Societății de Numismatică din România. Autor V. Gabor⁹. Material – metal, diametrul – 61 mm, greutatea – 328 g. Avers: un cap de femeie, simbolizând alegoric Țara Mamă, România, în partea dreaptă un strugure de poamă. Mai jos de strugure inițialele autorului VG. Revers: în centru sunt reprezentate în plină statură trei femei îmbrăcate în haine naționale, simbolizând cele trei provincii care s-au unit la România în 1918: Basarabia, Bucovina și Transilvania. Jos legenda: *1918 75 de ani 1993*. Pe circumferință inscripția: *Unirea Basarabiei cu Țara Mamă 27 III /9 IV România*.

O altă medalie bătută cu prilejul unei aniversări însemnate se intitulează *75 de ani de la Marea Unire 1918-1993 1 decembrie 1918-1993 Alba Iulia*. Medalia a fost emisă de către Primăria municipiului Alba Iulia și celebrează trecerea a 75 de ani de la făurirea statului național unitar român. Material – bronz, diametrul – 60 mm. Medalia a fost transmisă în patrimoniul muzeului sub formă de donație în anul 1996 (actul 53). Avers: în centru, harta României întregite, în limitele hărții este reprezentată imaginea Clopotniței Catedralei arhiepiscopale din Alba Iulia. Pe circumferință inscripția: *75 de ani de la Marea Unire 1918-1993*. Revers: în centru, imaginea clădirii cazinoului militar în una din sălile căruia s-a votat Unirea Transilvaniei, mai apoi numită Sala Unirii. Pe circumferință inscripția: *1918 1 decembrie 1993 Alba Iulia*. Ambele monumente reprezentate pe această medalie sunt strâns legate de realizarea visului de veacuri al românilor. Catedrala a fost construită între anii 1921 și 1922 cu prilejul încoronării Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria, eveniment care a avut loc la 15 octombrie 1922.

⁸ FB-22983.

⁹ Vasile Gabor, cunoscut gravor de monede și medalii din România, a activat în acest domeniu din anul 1967.

Sala Unirii din Alba Iulia face parte dintr-o clădire componentă a complexului muzeal dedicat Unirii de la 1918. Clădirea a fost construită între anii 1898 și 1900 cu destinația de cazinou militar. Este clădirea unde s-a votat Unirea Transilvaniei cu România.

Toate medaliile evocate mai sus au fost expuse în cadrul expoziției *Centenarul României Mari*, realizată în colaborare cu Muzeul Bucovinei din Suceava și Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, vernisată în cadrul Muzeului Național de Istorie a Moldovei la 27 martie 2018.

Evenimentul Marii Uniri a fost comemorat de-a lungul timpului în medalistica românească. Iconografia medaliilor însă diferă de la o perioadă la alta. În perioada interbelică observăm că efigia regală simboliza evenimentul istoric aniversat. În anii '90 ai sec. XX pentru reprezentarea alegorică a României întregite era utilizat chipul femeii, iar imaginile monumentelor de arhitectură, unde s-a săvârșit Marea Unire, constituiau subiecte ale fanteziei medalistice.

Bibliografie

- Cojocaru 2016:** Gh. Cojocaru, O vizită a primului ministru Ionel Brătianu la Chișinău, Orhei, Tighina și Cetatea Albă. Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul. Științe Umanistice 1 (3), 2016, 5-13.
- Hanganu 2001:** L. Hanganu, Din nou despre medalia Unirea-Regina Maria. In: Simpozion de Numismatică. Comunicări, studii și note (Chișinău 2001), 255-259.
- Oberländer-Târnoveanu, Pârvan 2003:** E. Oberländer-Târnoveanu, K. Pârvan, Medalii, plachete, ordine, decorații, monede și bancnote cu portretele Regelui Ferdinand și Reginei Maria. Muzeul Național. XV, 2003, 356-370.
- VR 1924:** Vestul României, 31, 9 aprilie 1924.
- Шмагун 2016:** О. Шмагун, «Малая» газета «Петроградский листок» в период между двумя революциями 1917 года (Москва 2016).

Medals from the collections of the National Museum of History of Moldova, dedicated to the event of the Great Union

Keywords: Great Union, commemoration, medal, collection, museum.

Abstract: The National Museum of History of Moldova has a rich collection of medals that was created by donations and acquisitions. It is constantly growing. This article mentions the most representative medals from the museum collection, which were issued at different times to commemorate the Great Union.

The social and political events that took place in Russia in 1917 played a decisive role in preparing the ground for the unification of Bessarabia with Romania. These events are reflected in the medals. NMHM has a collection of badges and medals marked by the revolutionary spirit that seized Russian society after the February Revolution of 1917. Of these items, in connection with the year 2017 as the predecessor of the Grand Union, mention should be made of only one: it is the medal “Freedom. To the Great Liberated People on February 27, 1917” (“Свобода. Великому освобожденному народу 27 февраля 1917”) made in the D. Kuchkin’s workshop in Moscow.

The unification of Romania took place in a special historical context in three consecutive stages: unification with Bessarabia, Bukovina (November 28, 1918) and Transylvania (December 1, 1918). The union of Bessarabia with Romania was accomplished on March 27, 1918 (on April 9, according to a new style). The medals presented in this article remind of two important events: unifications with Bessarabia and Transylvania. Unfortunately, we do not have medals devoted to unification with Bukovina. The following medals are dedicated to the union of Bessarabia with Romania: “Six years since the Unification with Bessarabia March 27, 1918 – April 9, 1924” (“Șase ani de la Unirea Basarabiei 27 martie 1918 - 9 aprilie 1924”) and “The 75th Anniversary of the Unification of Bessarabia with Motherland 1918 – 1993” (“75 de ani de la Unirea Basarabiei cu Țara Mamă 1918-1993”). The union with Transylvania was marked by the issuance of two other medals stored in our museum: a one-sided medal with an eyelet “Unification 1918-1928” (“Unirea 1918-1928”) and a medal “The 75th Anniversary of the Great Union 1918-1993; December 1, Alba Iulia” (“75 de ani de la Marea Unire 1918-1993; 1918 1 decembrie 1993 Alba Iulia”).

These materials reveal the attitude of the Romanians to the greatest political event in their national history.

List of illustrations:

1. The drawing “Exultant Petrograd” published in the newspaper “Petrograd leaflet” (“Petrogradskiy Listok”) no. 18 of March 12, 1917.
2. Medal with an eyelet “Freedom. To the Great Liberated People on February 27, 1917”.
3. Commemorative medal with an eyelet “Six years since the Unification with Bessarabia March 27, 1918 – April 9, 1924”.
4. A commemorative one-sided medal with an eyelet “Unification 1918-1928”.
5. Commemorative medal “The 75th Anniversary of the Unification of Bessarabia with Motherland. Romania 1918-1993.”
6. Commemorative medal “The 75th Anniversary of the Great Union 1918-1993; December 1, Alba Iulia”.

**Медали из фондов Национального музея истории Молдовы, посвященные
событию Великого объединения**

Ключевые слова: Великое объединение, ознаменование, медаль, коллекция, музей.

Резюме: В Национальном музее истории Молдовы имеется богатая коллекция медалей, созданная путем пожертвований и закупок, которая постоянно пополняется. В этой статье упоминаются самые интересные медали из музейной коллекции, выпускавшиеся в разное время в ознаменовании Великого объединения.

Социально-политические события, происходившие в России в 1917 году, сыграли решающую роль в подготовке почвы для объединения Бессарабии с Румынией. Эти события нашли отражение и в медалистике. НМИМ располагает коллекцией жетонов и медалей, отмеченных революционным духом, который овладел российским обществом после Февральской революции 1917 года. Из этих предметов в связи с 2017 годом как предшественником Великого объединения следует упомянуть только один – это медаль «Свобода. Великому освобожденному народу 27 февраля 1917 г.», изготовленная в мастерской Д. Кучкина в Москве.

Объединение Румынии происходило в особом историческом контексте в три последовательных этапа: объединение с Бессарабией, с Буковиной (28 ноября 1918 г.) и с Трансильванией (1 декабря 1918 г.). Объединение Бессарабии с Румынией свершилось 27 марта 1918 года (9 апреля по новому стилю). Медали, представленные в этой статье, напоминают о двух важных событиях: объединении с Бессарабией и с Трансильванией. К сожалению, у нас нет ни одной медали, посвященной объединению с Буковиной. Объединению Бессарабии с Румынией посвящены следующие медали: «Шесть лет объединению Бессарабии 27 марта 1918 г. – 9 апреля 1924 г.» и «75-летие объединения Бессарабии с Родиной-матерью 1918 г. – 1993 г.». Объединение Трансильвании ознаменовалось выпуском двух других медалей, хранящихся в нашем музее: односторонней медали с ушком «Объединение 1918 г. – 1928 г.» и медали «75-летие Великого объединения 1918 г. – 1993 г.; 1918 г. 1 декабря 1993 г. Алба-Юлия».

Эти материалы раскрывают отношение румын к величайшему политическому событию их национальной истории.

Список иллюстраций:

1. Рисунок «Ликующий Петроград», опубликованный в газете «Петроградский листок» № 18 от 12 марта 1917 г.
2. Медаль с ушком «Свобода. Великому освобожденному народу 27 февраля 1917 г.».
3. Памятная медаль с ушком «Шесть лет объединению Бессарабии 27 марта 1918 г. – 9 апреля 1924 г.».
4. Памятная односторонняя медаль с ушком «Объединение 1918 г. – 1928 г.».
5. Памятная медаль «75-летие объединения Бессарабии с Родиной-матерью. Румыния 1918 г. – 1993 г.».
6. Памятная медаль «75-летие Великого объединения 1918 г. – 1993 г. 1 декабря Алба-Юлия».

22.05.2018

Vera Serjant, Muzeul Național Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova